

АРТ-ПРОСТІР

Науковий журнал

Випуск 2

Київ 2016

УДК 008+7/011(059)

ББК 71.0+85.15

А86

Засновник:

Київський університет імені Бориса Грінченка
Засновано у 2015 році. Виходить 1 раз на рік

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 22249-12149Р від 24.06.2016 р., видане Міністерством юстиції України

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 7 від 23 червня 2016 р.)

Редакційна колегія:

Романенкова Ю.В., завідувач кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор мистецтвознавства, професор (*головний редактор*); Ніконова С.Б., доцент Санкт-Петербурзького гуманітарного університету профспілок, доктор філософських наук (Росія) (*заступник головного редактора*); Бех Л.В., доцент кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат мистецтвознавства (*відповідальний секретар*); Афанасьєв Ю.Л., завідувач кафедри дизайну Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор філософських наук, професор; Бацак К.Ю., доцент Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук; Бетлей А., доктор хабілітований Інституту мистецтв Ягеллонського університету (Польща); Дайнцл Т., доктор, професор Вищої школи вжиткових мистецтв (Німеччина); Егоров О.Г., професор Смоленського державного університету, доктор філософських наук (Росія); Ізваріна О.М., доцент Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка,

доктор мистецтвознавства; Коссаковський Е., професор Академії образотворчих мистецтв імені Яна Матейки, радник Міністра культури і національної спадщини, доктор хабілітований (Польща); Криволапов М.О., професор Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства, академік АМУ; Лезьєр В.О., професор Тюменського державного архітектурно-будівельного університету, доктор філософських наук (Росія); Майнца Г., доктор, професор Вашингтонського університету (США); Малиновський Є., доктор, професор Польського інституту досліджень світового мистецтва (Польща); Рибалко С.Б., доцент Харківської академії дизайну і мистецтв, доктор мистецтвознавства; Станіславська К.І., професор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, доктор мистецтвознавства; Урсу Н.О., завідувач кафедри мистецьких дисциплін Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка, доктор мистецтвознавства, професор; Яргуш П., доктор, професор Інституту малярства і художнього виховання Педагогічного університету імені Комісії національної освіти (Польща).

Рецензенти:

Редя В.Я., професор Національної музичної академії України, доктор мистецтвознавства;
Стоян С.П., директор арт-центру "Alter Ego", доктор філософських наук.

АРТ-ПРОСТІР: науковий журнал / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Київ.

А86 нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; редкол. : Ю.В. Романенкова, С.Б. Ніконова, Л.В. Бех, Ю.Л. Афанасьєв та ін. — Вип. 2. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. —144 с.

ISSN 2519-4135

УДК 008+7/011(059)

ББК 71.0+85.15

Зайцева Вероніка Іванівна

Творчість Володимира Голозубова як невід'ємна складова української книжкової графіки

У статті здійснено аналіз творчості Володимира Голозубова у контексті творчої діяльності сучасних художників-ілюстраторів, виявлено стилістичні ознаки його манери, яка завжди була орієнтована на збереження кращих традицій українського народного мистецтва.

Ключові слова: творчість, ілюстрація, духовна цінність, образ, книжкова графіка, українське народне мистецтво.

Зайцева В.И.

Творчество Владимира Голозубова как неотъемлемая составляющая украинской книжной графики

В статье проанализировано творчество Владимира Голозубова в контексте творческой деятельности современных художников-иллюстраторов, выявлены стилистические признаки его манеры, которая всегда была ориентирована на сохранение лучших традиций украинского народного искусства.

Ключевые слова: творчество, иллюстрация, духовная ценность, образ, книжная графика, украинское народное искусство.

Veronika Zaytseva

Volodymyr Golozubov's artistic heritage as an integral part of Ukrainian book design

The purpose of the article is the analysis of Volodymyr Golozubov's artistic heritage in the context of creative activity of contemporary artists-illustrators, identifying of stylistic features of his manner that always were focused on the preservation of the best traditions of Ukrainian folk art.

Key words: creativity, illustration, spiritual value, image, book design, Ukrainian folk art.

Дослідження та характеристика творчої майстерності Володимира Голозубова є актуальними в сучасних умовах культурного відродження України. Слід зазначити, що його роботи без зайвих перебільшень можуть називатися прогресивними у галузі оформлення дитячої книжки і мають служити прикладом корисного досвіду у творчій діяльності сучасних художників-ілюстраторів, що, безперечно, сприятиме подальшому розвитку вітчизняної книжкової графіки.

Проблеми створення дитячої книги хвилюють багатьох дослідників. Зокрема, цій темі присвятили свої роботи М. Криволапов, Ю. Белічко, О. Ламонова, А. Шпаков, Р. Яців, Д. Малаков, Д. Фоменко, І. Бай, В. Бокань, Л. Польовий, О. Федорук, І. Верба, О. Авраменко, О. Лагутенко та ін. Проте ще недостатньо вивченою залишається творчість видатного українського художника-ілюстратора Володимира Голозубова в ракурсі його безпосереднього впливу на розвиток книжкового мистецтва України.

Мета дослідження — висвітлення та аналіз творчості видатного художника-ілюстратора В. Голозубова як орієнтира для сучасних митців, творчий доробок якого є невід'ємною складовою

української книжкової графіки. Виявлення стилістичних ознак його творчості, орієнтованої на збереження кращих традицій українського народного мистецтва.

Практика дитячої ілюстрації надзвичайно складна й різноманітна. Створення книжки для дітей дошкільного віку пов'язане зі ствердженням ілюстрації як важливого елемента у сплаві слова і зображення, де смисловий акцент незмінно падає на «картинки». Сильова єдність образу та слова робить книгу виразною та емоційною, сприяє її активному естетичному сприйманню маленьким читачем.

У книгах Володимира Васильовича Голозубова немає нічого другорядного, в кожній деталі відчувається творча думка художника. Митець неможливо розшифровує зміст літературного твору, наповнюючи малюнки власним додатковим сюжетним навантаженням, що доповнює і збагачує основну дію тексту. Широкий тематичний діапазон дитячої книжки, яскравий світ дитячої уяви та фантазії приваблюють художника.

Відчувши насолоду від праці над дитячою книжкою, Голозубов вирішив присвятити свою творчість дітям. Оформлені ним книжки неодноразово

відзначалися дипломами на українських та зарубіжних конкурсах, виставках. У 1971 р. за книжку «Два півники» (українська народна пісенька) художник був нагороджений дипломом другого ступеня та пам'ятним призом «Золоте яблуко» — найвищою нагородою Міжнародної виставки дитячої ілюстрації у Братиславі.

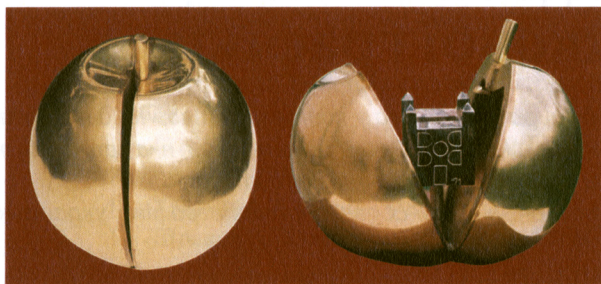

Рис. 1. Приз «Золоте яблуко»

Цьому передували роки наполегливої праці та пошуки власної образотворчої мови. Володимир Васильович Голозубов жив і працював у Києві. Він закінчив графічний факультет Київського художнього інституту. У той час молодий художник захоплюється творчістю відомих графіків В. Фаворського та В. Конашевича, роботами свого вчителя І. Плещинського, вивчає народне мистецтво. Тривалі творчі пошуки митця ознаменувалися вагомими досягненнями, для яких характерною є стильова своєрідність малюнка. Це особливо помітно у книжках «Сорока-білобока», «Лисичка та журавель» (рис. 2–3).

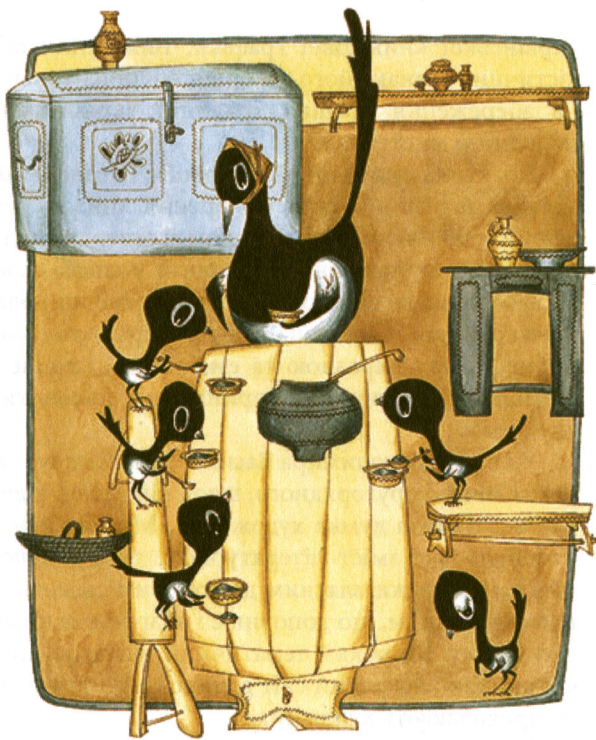

Рис. 2. В. Голозубов. Ілюстрація до книжки «Сорока-білобока». 1970 р.

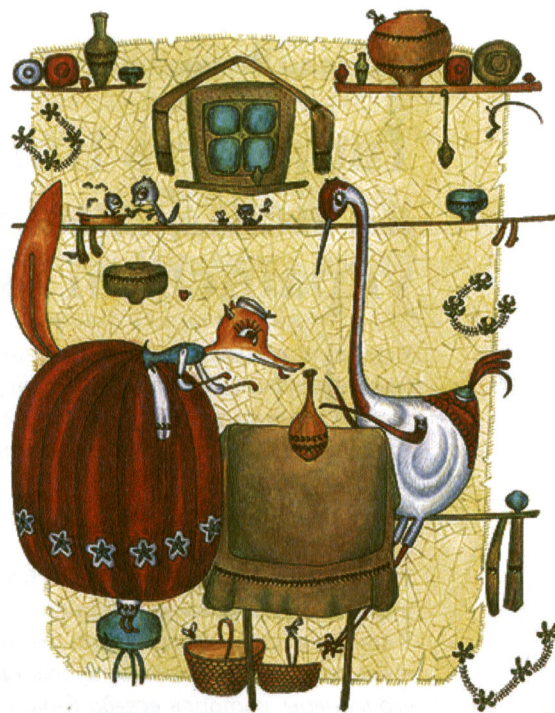

Рис. 3. Голозубов. Ілюстрація до книжки «Лисичка та журавель». 1972 р.

Після виходу у світ ці роботи одразу привернули увагу читачів і засвідчили, що у мистецтві дитячої книги з'явилася нова сильна творча індивідуальність. Оформлені В. Голозубовим книжки приваблюють неповторністю композиційного вирішення, тонким рисунком, декоративністю, чіткою продуманістю.

Значне місце в художній манері митця посідає стилізація. У своїх роботах автор дуже сміливо змінює анатомічні пропорції «героїв» книжок, вдало використовує засоби художньої гіперболізації. Саме цим він домагається особливої виразності художніх образів, це допомагає художнику досягти дитячої наївності, щирої безпосередності, надає його малюнкам гумористичного забарвлення.

Крім того, Володимир Голозубов ще й талановитий анімаліст. У притаманній йому творчій манері він влучно інтерпретує персонажів тваринного світу, наділяючи їх людськими рисами. Читач мимоволі забуває, що перед ним зайчики, ведмежата, лисички, вовчики і пташки. Художні образи В. Голозубова є носіями певних етично-моральних якостей. Усі персонажі в його книгах чимось зайняті: вони завзято працюють, допомагають одне одному, кудись поспішають. Митець прагне за допомогою графічних засобів виховати у дітей повагу до спільної праці, яка виконується з любов'ю, радістю, згуртовує: «Два півники, два півники горох молотили. Дві курочки-чубарочки до млина носили. Цап меле, цап меле, коза засипає, а маленьке козенятко на скрипочку грає» (рис. 4–5).

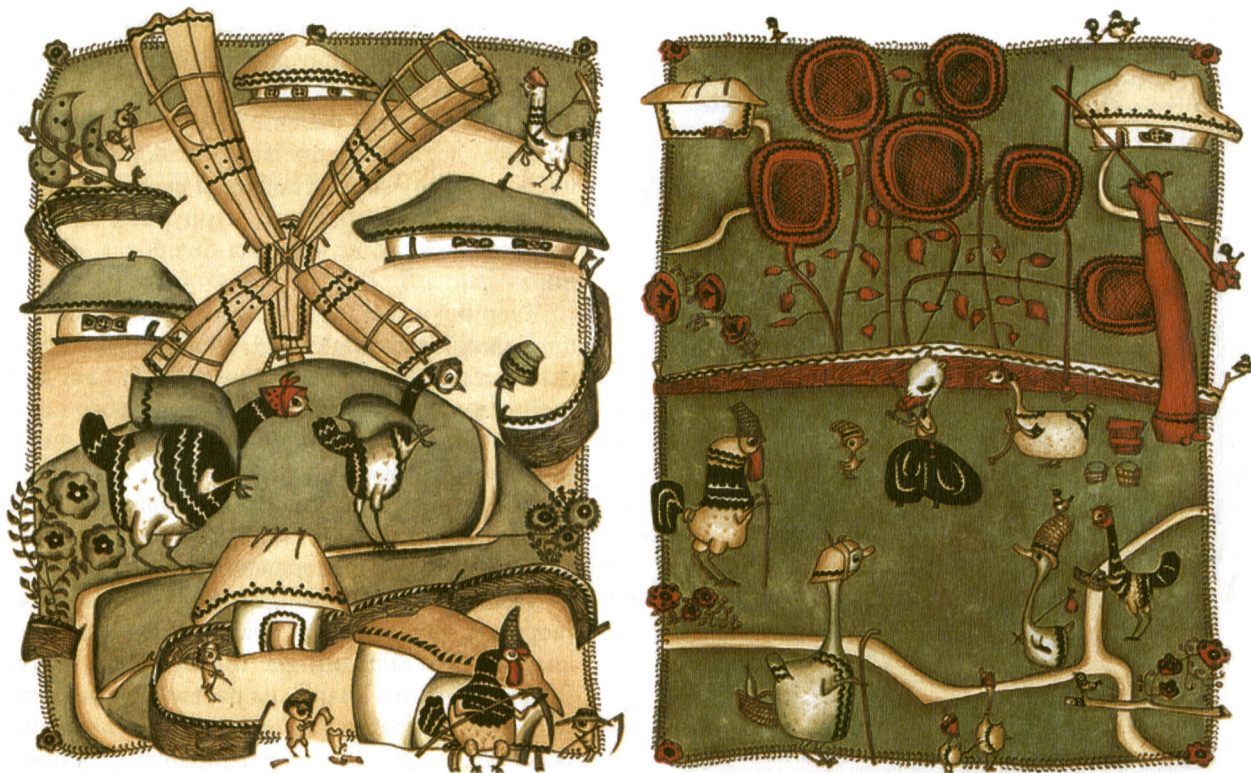

Рис. 4–5. В. Голозубов. Ілюстрації до книжки «Два півники». 1971 р.

Досліджуючи творчість митця, слід акцентувати увагу на його ставленні до народного мистецтва. Він уникає поверхового запозичення форм чи наслідування засобів народної творчості. Водночас майстер осмислює народне мистецтво і трансформує його у професійній образотворчій культурі. Черпаючи декоративні засоби у джерелах народного мистецтва, художник творчо інтерпретує їх, наближаючи до специфіки графічного оформлення книжки. Манера В. Голозубова найбільш наближена до таких зразків народного

мистецтва, як вишивка, мереживо, гаптування (рис. 6–8). Для ілюстрацій митця характерне використання та поєднання сюжетних мотивів із орнаментальними, його малюнки часто мають елементи бордюрного обрамлення. Використання цих засобів свідчить про глибоке знання традицій українського народного килимарства. Декоративність книг, створених художником, побудована на простих, але суто графічних у своїй основі орнаментальних мотивах народної вишивки та шиття. Так, часто застосовуються хвилясті та зубчасті

Рис. 6. Полтавський рушник

Рис. 7. В. Голозубов. XX ст.
Ілюстрація до книжки «Два півники»

Рис. 8. Вишивка козацької старшини.
XVII–XVIII ст. 1971 р.

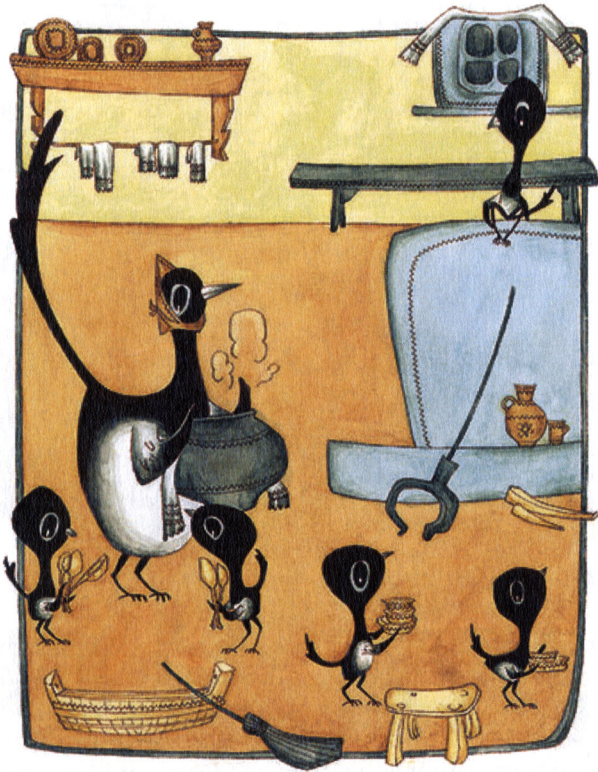

Рис. 9. В. Голозубов. Ілюстрація до книжки «Сорока-білобока». 1970 р.

орнаментальні смужки, квіткові розетки, гілки, букети чи «дерево життя».

Джерелом цих мотивів були, очевидно, враження художника від полтавських рушників, чернігівських гаптувань та виробів з кераміки.

В ілюстраціях В. Голозубова майстерно та вишукано відтворена любов до орнаментування оселі, одягу та предметів побуту, що притаманна українському народу (рис. 9).

Художник знаходить і підкреслює у цих мотивах нові декоративні можливості, компонує їх згідно зі своїм творчим задумом, домагаючись єдиного композиційного рішення всієї книжки.

Друкований текст в ілюстрованих В. Голозубовим книжках закомпонований з особливою увагою, ніщо не заважає його сприйманню. Текст має не тільки функціональне змістовне значення, але й зі смаком обрамлений у декоративно-сюжетні рамки, несе естетичне навантаження, створюючи святковий настрій, який передається маленькому читачеві.

У верстці кожної сторінки книжки художник доречно використовує ритмічне повторення певних композиційних знахідок, вдало чергує сторінкові ілюстрації з наборними сторінками, враховуючи цілісне сприймання розворотів книги, їх врівноваженість та насиченість.

Характеристика творчості Володимира Голозубова була б неповною, якби ми не згадали про своєрідність колористичної гами його

ілюстрацій. Вона складається з трьох-чотирьох кольорів — дуже вишуканих і водночас простих, близьких за тональністю. Іноді художник шукає нові колористичні рішення, акцентує контрасти, поєднує досить несподівані кольори, але цим посилює їх звучання. Найбільш вдала гама кольорів (сірі, чорні, вохристі, пурпурові) присутня у таких книжках, як «Сорока-білобока», «Два півники» (рис. 10).

Творчий шлях художника-ілюстратора тісно пов'язаний із діяльністю Національного видавництва дитячої літератури «Веселка». Тут він дістав творчу підтримку, тут прийшли до нього і перші успіхи, і безмежна любов маленьких читачів, і міжнародне визнання [4, 169].

Безперечно, художник своїм талантом сприяв виходу української книги для дітей на нові, високі рубежі мистецьких звершень.

Таким чином, досліджуючи та аналізуючи творчість видатного українського художника-ілюстратора Володимира Голозубова в ракурсі безпосереднього впливу на розвиток книжкового мистецтва України, ми можемо з упевненістю зазначити, що він — талановитий художник дитячої книги і один із найвідоміших майстрів цієї галузі мистецтва в нашій країні. Тому цілком виправданим і закономірним сьогодні є перевидання Національним видавництвом дитячої літератури «Веселка» книжок, ілюстрованих В. Голозубовим. Головна доцільність цього проєкту — естетичне виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. «Саме книжка, оздоблена малюнками, допомагає маленькому

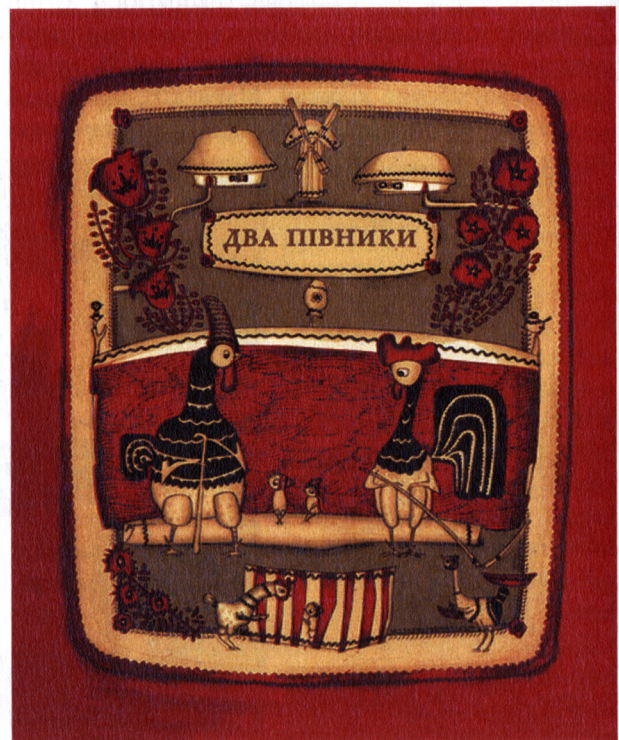

Рис. 10. В. Голозубов. Ілюстрація до книжки «Два півники». 1971 р.

читачеві адаптуватися до змісту і не просто зримо відтворює змальовані у тексті події, візуалізує літературні образи, а й демонструє ставлення ще одної особи — художника — до твору. Врешті, вона несе у собі не тільки пізнавальну функцію, а й світоглядну, і немало важить у формуванні

особистості» [1]. Графічні роботи класика української дитячої книжки Володимира Васильовича Голозубова — це орієнтир і своєрідний критерій художнього смаку та стилістики для молодих художників-ілюстраторів, які тільки розпочинають свою творчу діяльність.

ДЖЕРЕЛА

1. Авраменко О. Українська дитяча книга 1970–1990 рр.: основні тенденції розвитку ілюстрації : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.04 / О. Авраменко / АН України. — К., 1993. — 176 с.
2. Косоногова В. Література для дітей на українському книжковому ринку: тенденції і напрями розвитку / В. Косоногова // Світ дитячих бібліотек. — 2009. — № 1.
3. Олійник В. Виховні можливості дитячої книги як результат співпраці письменника і дизайнера-графіка [Електронний ресурс] / В. Олійник // Мистецтвознавство. Вісник КНУКіМ. — Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/iskystvo/97/16744-vixovni-mozhливosti-dityacho%D1%97-knigi-yak-rezultat-spiypraci-pismennika-i-dizajnera-grafika.html>
4. Саноцька Х. Література. Діти. Час / Х. Саноцька. — К. : Веселка, 1976. — 174 с.